

פניני תורה וחסידות

על
התורה ומיעדים

— במדבר א —
במדבר – שלח
— הכנה לשבועות – שבועות —

ליקוטי נפלא מספרים הקדושים כלשונם
בתוספת פנינים ועובדות
שנאמרו במסגרת שיעורו השבועי
של הגאון החסיד
מזה"ר **אליעזר דוד פרידמן** זצוק"ל
במשך שנותיו במלבורן
תנש"א – תשנ"ח

ירושלים, תשפ"ב

אין לשכפל, להעתיק,
לצלם, לתרגם, לאחסן
במאגרי מידע, לסדר
או לקלוט בכל דרך ובכל
אמצעי אלקטרוני,
אופטי, מכני או אחר -
חלק כלשהו מהחומר
שבספר זה, ללא רשות
מפורשת בכתב מאת
המו"ל ר' חיים צבי פויגל,
הן על פי דין תורה
והן על פי החוק הבינלאומי.

כל הזכויות שמורות
לר' חיים צבי פויגל
מלבורן, אוסטרליה
טלי 61 3 9525 9210

בא"י: טלי 02-5379336

הפצה והזמנות:

'היכלי תורה'

בארץ ישראל: טל. 02-9924603 פקס. 03-5435884

בארה"ב: 437-3514 (718) Fax. 437-0054 (718) Tel.

באירופה: 44-191-430-0555 Fax. 44-191-430-0333 Tel.

נדפס על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת

נדפס בארץ ישראל

Printed in E. ISRAEL

פרשת במדבר

ביכורי אבי"ב

הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזמין זצ"ל

אף שה' יודע מספרם, ציוה לספרם כדי
שיראו אחרים ויוכל להתפאר בפניהם

בו בפני העולם שיש לו מעלות טובות
שהוא גדול בתורה וביראה, ויש לו כבוד
מבני אדם על ידו, ואם יש לו הרבה
בנים במעלות, רוצה שיכירו אותם בני
אדם שיוכל להתפארו בהם.

כך 'ישראל אשר בך אתפאר', השי"ת
שמח בזכירות מנין ישראל, ולא היה
צריך לצוות למנות כיון שהוא ידע, רק
אם לא ימנה ישראל אינם יודעים כמה
הם ישראל אם רב אם מעט, אם כן אינו
יכול להתפאר לומר כך צבאות יש לו
שעושיין רצונו, העולם סוברים שהם מעט
אם לא ימנה, והוא רוצה לפאר עם כל
אחד ואחד, להתפאר שיש לו כל כך
שעושיין רצונו והם צדיקים, ויכול
להתפאר גם כן בפני מלאכים ובפני בני
אדם בפני כל העולם שיש לו כך וכך
צדיקים בעולם הזה שעושים רצונו של
השי"ת, לכך צריך למנות את ישראל,
א"כ היו יודעים כולם כמה וכמה הם
מנין לידע כמה צדיקים שיש לו להשי"ת
בזה העולם שעושיין רצון השי"ת, וכל
מה שיש יותר, יותר שמחה יש לו
להשי"ת שיש לו הרבה להתפאר בהם,
לכך צוה למנות, ודו"ק.

מדרש (במ"ר ב יט) בא וראה כמה
חביבין ישראל לפני המקום ורוצה
למנותן כל שעה, כאדם שיש לו סגולה
חביבה עליו ביותר והוא מונה וחוזר
ומונה עד כמה פעמים כדי שידע חשבונה
וישמח בה על כל מנין ומנין, כך השי"ת
שמח בזכירת מנין ישראל לומר כך
צבאות יש לי בעולמי שעושיין רצוני
ומתנחם בהם.

וקשה היכי דומה למשל, בשלמא
בשר ודם ימנה כדי שידע החשבון כמו
שאינא במשל, אבל השי"ת למה היה
צריך לצוות למנות, השי"ת יודע אף אם
לא ימנה. רק באמת כתב המדרש כאן,
להודיע כמה חביבין ישראל לפניו,
משמע אם לא צוה למנות הישראל לא
היו יודעין חביבות ישראל לפניו ששמח
בזכירות מנין ישראל, לכך צוה למנות
כמה פעמים, ומזה מוכח אהבת השי"ת
לישראל, רק אף על פי כן קשה להבין.

רק נראה משום ד'ישראל אשר בך
אתפאר' (ישעיה מט ג), דעיקר אהבת אב
לבן שלו כשיש לו בן שיכול להתפאר

שם משמאל

הרה"ק רבי שמואל מסאכטשוב זצ"ל

טעם המספר - להחשיבם ולאמצם טרם יצאו למלחמה הגדולה נגד הס"מ וחיילותיו במקום שליטתם במדבר

לבבכם' וגו', ובדברי הימים (א' יב ח) כתוב 'ופני אריה פניהם', וכן כתוב (משלי ל ל) 'ולא ישוב מפני כל', ולהיפוך אמרו ז"ל (סוטה מד:) תחילת נפילה ניסה (עיי"ש בגמ').

ומזה יובן למעלה למשכיל במלחמה ברוחניות שיתד שהכל תלוי בה היא התאמצות וחזק הלב, שלא יבטל דעתו מפני כל המניעות והמצירים, ויהיה חשוב בעיני עצמו¹, ויראה א"ע כאילו כל העולם כולו תלוי בו, כאמרם ז"ל (קדושין מ:): לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי והעולם כולו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע א"ע ואת העולם לכף זכות.

ועל כן טרם שנכנסו ישראל למדבר ללחום את המלחמה הגדולה ברוחניות כנ"ל בזוה"ק, באה המצוה למנותם, כי דבר שבמנין חשוב ואינו בטל, למען יחזיקו מעמד במלחמה הגדולה ההיא, שלא יוכל הס"מ להטעותם ולהמריך את לבבם.

כל הספירות היו קודם מלחמה - גשמי או רוחני

וכאשר נסתכל בכתובים נראה שכל המנויים שהיו בישראל היו רק קודם

להבין ענין מספר בני ישראל, נקדים דברי הזוה"ק (תצוה קפג ב) פתח ההוא סבא ואמר (דברים א לא) 'ובמדבר אשר ראית' וכו', מהו 'ראית', אלא קוב"ה דבר לון לישראל במדברא מדברא תקיפא כמה דכתיב (שם ח טו) 'נחש שרף ועקרב' וגו', ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין בעלמא, מ"ט בגין דההיא שעתא דנפקו ישראל ממצרים ואשתלימו לשתיין רבבן אתתקף מלכותא קדישא ואסתלק על כלא וסיהרא אתנהירת וכדין אתכפיא מלכו חייבא סטרא אחרא, ואפיק לון קוב"ה למיהך במדברא תקיפא דאיהו אתר ושלטנו דסמאל חייבא דאיהו דיליה ממש, בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא רישיה ולאכפיא ליה דלא ישלוט. ע"כ.

והנה ידוע כי הצורך היותר גדול לניצוח מלחמות הוא חוזק הלב², וכן כתוב (דברים כ ב-ג) 'כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם וגו' אל ירך

א. ובשפת האשכנז [-דויטש] יש אימרא: 'מוט פאלוירן אלעס פארלוירן...' [-אם אבדת הקאראד"ש והמצב רוח, אבדת הכל].

ב. וכפי שהבאנו במק"א מה שהיה רגיל אחד מגדולי תלמידי לעכאוויטש לשוחח הרבה פעמים בבוקר, אודות המלחמה הרוחני שעומד בפנינו, והיה מוסיף שאף שקשה להיות יהודי, אך באם רוצים אנו יכול נוכל לה [ס'איז שווער צו זיין א יוד, אבער אז איך וועל וועלן וועל איך קענען], והוסיף ונתן לעצמו צביטה ברגלו 'אז איך וועל וועלען וועל איך קענען', מן השמים מסייעים אותנו, וצדיקים מסייעים אותנו, צדיקים מעולם העליון עוזרים לנו...

במקום נחש שרף ועקרב וצמאון, יש לפרש לדעתי, כי הם ארבע קליפות שבטומאה לעומת ג' האבות ודוד המלך ע"ה שבקדושה, כי שרף כשמו הוא, אש שורף, שלעומתו בקדושה פחד יצחק, עקרב הוא קרירות כבש"ס ע"ז (כח סוף ע"ב), והוא לעומת קו הימין שבקדושה מדתו של אברהם אבינו ע"ה כנודע והוא מי החסד, נחש הוא נגד מדתו של יעקב כלול בתרין, וסימנך (במדבר כג כג) 'כי לא נחש ביעקב', ובמדרש (שמו"ר סו"פ מט) 'זהב וכסף ונחושת', 'נחושת' זה יעקב, צמאון הוא לעומת מדתו של דוד, דכתיב ביה (תהלים מב ג) 'צמאה נפשי לאלקים', (שם סג ב) 'צמאה לך נפשי'.

ויש לומר עוד שהם לעומת ארבע אותיות הוי"ה ב"ה, כי 'זה לעומת זה עשה האלקים' (קהלת ז יד), והכל הולך אל מקום אחד.

ועל כן נאמרו כאן ארבעת הדברים הנ"ל נגד ד' הכחות שבקליפה, כי מספר שמות לגלגלותם הם כנגד שתי האותיות הראשונות, ועל כן במנין השני שהיתה המלחמה רק עם ז' מלכי כנען שהם לעומת ה"ו שבקדושה, לא

מלחמה, רוחנית או גשמית. המנין הראשון, 'בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה' (דברים י כב), שהיו צריכין אז התחזקות גדולה שלא יטמעו בין המצריים, וכמו שפירש ב"ק אאמו"ר זצללה"ה מאמר הכתוב 'ואלה שמות בני ישראל' על פי מה שכתב הרשב"א בתשובה (ח"ד סי' ל) דשם של דבר הוא קיום הדבר^ג, וכאשר הלכו למצרים מקום טומאה הוצרכו לחיזוק ולקיום ביותר, עכתדה"ק. ואחר יציאת מצרים, אחר שנפלו בחטא העגל וחזרה הזוהמא להתפשט, והוצרכו אח"כ למלחמה הרוחנית שבמדבר כנ"ל בזה"ק. וקודם כניסתן לארץ במלחמת מלכי כנען. ואח"כ קודם כל מלחמה הוצרכו למנין, כמו שמבואר בכתובים, ורק פעם אחת בימי דוד שהי' שלא לצורך מלחמה נחשב המנין לחטא.

ולפי דרכנו יובן ההפרש שבין מנין זה ובין המנין שקודם כניסתן לארץ, כי במנין זה נאמרו ארבעה דברים, במספר שמות, לגלגלותם, למשפחותם, ולבית אבותם, ואילו במנין שני לא נאמר רק למשפחותם ולבית אבותם. כי הנה המלחמה הרוחנית שהיתה במדבר

ג. וכפי שהנהיגו לומר פסוקי שמות אנשים בסוף תפלת י"ח, בעבור היות זכרון לאדם בעת הסתלקותו מן העולם. וכן היו מן הצדיקים שלא רצו לומר דעה אודות קריאת שם לתינוק, שבשעת נתינת שם מקבלים ההורים רוח הקודש מן השמים לדעת מה שמו, שהוא כאמור קיומו [אך היו מהצדיקים שהקפידו שיבואו דוקא לשאול ולא כל הרוצה ליטול את הש"ם יטול] - ומבאר בזה רבינו בשם אביו ה'אבני נזר' זי"ע שזהו כוונת התורה באמרה 'אלה שמות בני ישראל', שביקשה התורה להחזיקם ולתת להם שארית וקיום בכח השם. ורבינו מוסיף בזה דזה היתה גם כוונת המספר שמנאו את בני"י כדי שגם בזה יתוסף להם חיזוק וקיום, דדבר שבמנין לא בטל.

הוצרך לא מספר שמות ולא לגלגלותם, רק למשפחותם ולבית אבותם לבד, והבן.

וזה שאם יזכו יעלו לגדולה, היינו שיזדככו כל כך עד שהיו בטלים להשי"ת בתכלית הביטול, אז יעלו לגדולה דהגוף יתעלה במדרגת הנפש, ואם לאו כו' היינו ששיגו מזה התנשאות וגסות הרוח היפוך הביטול כנ"ל, אז נעשין נפרדים מאת השי"ת.

וכמו שפירש הרבי ר' בער זצ"ל"ה מאמר הכתוב (שם ה ה) 'אנכי עומד בין ה' וביניכם', דהכוונה דמי שהוא יש בעצמו ואומר על עצמו 'אנכי', זה שעומד ומפסיק בין ה' ובינו, ואינו מקבל שום חיות מהשי"ת, וזה הוא סב רישיה דדין, כמו שפוסקין את ראשו של אדם ואין הגוף שואב ממנו חיות, כמו כן מי שהוא יש בעיני עצמו הוא נפרד מהשי"ת ושוב אינו מקבל חיות ממקור החיים¹.

יזהר שלא ליפול למחשבת התנשאות - ע"י שיחשוב כי הוא שליח השי"ת

ולפי דרכנו יובנו דברי המדרש רבה (פ"א סי' יא) למה 'שאו ראש', שאם יזכו יעלו לגדולה ואם לאו הוא כמו שאומרים לקוסטינר סב רישיה דפלן. דהנה זה שאמרנו שצריך כל הבא ללחום מלחמות ה' להיות לו גודל התאמצות הלב להיות חשוב בעיני עצמו, הלא מזה תוכל לבוא ח"ו גסות הרוח וישות, והיא שורש פורה ראש ולענה, ובכן העצה היעוצה לזה לחשוב ולדעת כי הנהו שליח ד', ומאתו הגדולה והגבורה, וכל אשר הוא יותר בטל לה' יגדל יותר נצחוננו, כמ"ש (דברים כג טו) 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך' וגו', ומאחר שכל חשיבותו היא מה

פנינים ועובדות - שם משמאל

עצה שלא ליפול ברשת הגאווה

א. במה שכתב ה'שם משמאל' העצה היעוצה להלחום מלחמת ד', שמצד אחד עליו להתאזר באימוץ הלב שלא ירך לבבו ומצד שני לא יפול ח"ו לגסות הרוח וגאווה, לזאת העצה לידע שהוא שליח ד' ומאתו הגדולה והגבורה, יש להוסיף נופך למאמר קדוש של הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין זי"ע (בנו של הרה"ק מהרי"ץ מסטרעטין זי"ע), שפירש הכתוב (תהלים צג א) 'ד' מלך גאות לבש', שהגאות שמשליכין בנ"י עם הקודש, כביכול עושה לו מזה השי"ת לבוש, עד כאן דברי קדשו של הסטרעטינער².

ד. ועי' להלן עמ' כ"ד בדברי המדבר קדש ד"ה ובנסוע המשכן.

ה. הובא ב'דגל מחנה יהודה' (עמ' מג).

ויש להוסיף ע"ז ע"פ השם משמואל, דהכתוב מרמז ג"כ העצה איך יוכל היהודי לזרוק הגאות, זאת יתכן ע"י שיודע 'ד' מלך' - שהכל מהשי"ת ומאתו הגדולה והגבורה, וכל כוחו ותקפו אינו אלא שהוא בן למלך הכבוד ובא בשליחותו.

סימן לדעת אם הענוה מצד הקדושה

ב. בענין הגיאות היה אומר הגה"ק המהרש"ם הכהן אב"ד בערז'אן זי"ע משמיה דרבו, ה"שר שלום" מבעלזא זי"ע, סימן לדעת ולהכיר בענוה אם הוא בא מצד הקדושה או ח"ו להיפוך, דאם בעיני עצמו יהא שפל ונבזה, אך אל אחרים יביט במעלה בהיותם חשובים בעיניו (שהרי המה בנים למקום, אבינו שבשמים, ואינו יודע להם שום פגם, משא"כ הוא עצמו, אף שגם הוא בן לאביו שבשמים, יודע מן ערכו ושפלות מעשיו מה שפגם רח"ל), זהו ענוה הבאה מצד הקדושה, אך האומר כן על עצמו וגם על אחרים, והוא גארנישט וחבירו גארנישט שבגארנישט, זהו ענוה מצד הקליפה ח"ו.

שפתי צדיק

הרה"ק רבי פינחס מנחם אלעזר מפילץ זצ"ל

ברוב ענותנותו לא עלה על דעת משה שהשכינה ידבר אליו, ובפרט כעת שכולם הכינו לבבם בטהרה יתירה שיהיו ראויים להשראת השכינה

במדרש רבה (פרשה א) אשריו של משה שס' רבוא עומדים והכהנים והלויים והזקנים הכל עומדים שם ומכולם לא נדבר אלא עם משה.

ואין מובן מה עתה יותר מבעת מתן תורה"ק [דכתיב] עלה אלי וגו', ובעת שירת הים, הלא תמיד נדבר רק עם משה. אכן הכוונה מפני שחיכו כל ישראל להשראת השכינה הקדושה על ידי המשכן, והכינו כל אחד לבבו בכל מיני טהרה שיהיו ראויים להשראת השכינה, על כן היו באמת כולם ראויים, אכן משה

רבינו ע"ה לרוב ענותנותו היתירה לא היה לו שום הוה אמינא שידבר אליו, מפני שהרגיש קדושת והכנת ישראל עם קרובו בבהירות גדול, וגם בכל בנין המשכן ונדבתם היה תיקון החטא אשר משה רבינו ע"ה לא היה לו נגיעה בחטא ח"ו, וגם לא היה בתוך הקהל בעת התקלה, לכך לא עלה על דעתו הק' שיהיה דיבור ראשון (עיין בביאורי מהרא"י פרשת במדבר מבעל תרומת הדשן) מהמשכן אליו, רק לאחד שהי' לו קצת שייכות להחטא. ואולי חשב על אהרן, וכן היה הפקודה, שאו, לשון רבים, וסיים אתה ואהרן, אך לגודל קדושתו וענותנותו בא הדיבור אליו.

ובזה מובן דברי המדרש, הכל עומדים שם, דלכאורה הלא תמיד היו שם, רק הכוונה שם בדביקות הראוי

לפשוט, ולזה אמרה תורה אף על פי כן יראה לעשות תשובה בשמחה, ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאלו נולדתי היום הזה ולא אשוב עוד לכסלה, וזה נקרא חידוש שנתחדש כבריה חדשה. וזהו באחד לחדש השני, כי האדם הזה הוא נתחדש ב' פעמים, האחד ביום שנולד והשני ביום שעושה התשובה ונתכפר לו.

בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, גם כן על דרך הזה, כי השם יתברך ברוך הוא הוציאנו ממצרים, הם הקליפות גדולות מ"ט שערי טומאה, ותמיד כשאדם עושה תשובה על חטאיו הוא יוצא מהקליפה אל הקדושה, ונקרא גם כן יציאת מצרים, וזה נקרא בשנה השנית, כי העולם נקרא שנה, כנזכר בספר יצירה, לומר שגם בשנה השנית, פירוש בעולם עכשיו גם כן יש יציאת מצרים שנית, והיינו בשעה שעושה אדם תשובה כנ"ל, והבן.

זרע קודש

הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זצ"ל

התורה ניתנה במדבר מקום תוקף
הקליפות להורות שאף השפל ביותר יוכל
להתעלות בכח התורה"ק

וידבר וגו' במדבר סיני באוה"ל מועד וגו'
(א א).

זה מורה לנו על קדושת התורה שהולכת ממקום גבוה למקום נמוך, כי אפילו השפל שבשפלים יוכל לבוא לעבודת ה' על ידי התורה הקדושה, ולזה

לנבואה, ומכל מקום לא נדבר רק עם משה, כי המאמר הק' שהיה עובר על ידי משה רבינו ע"ה בא להם כאילו שמעו מפי הגבורה, כי משה רבינו ע"ה גדול יותר ממלאכי אלקים, וכאשר היו ראויים לנבואה כן השיגו המאמר על ידי משה רבינו ע"ה.

נועם אלימלך

הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל

אף שיש להתנהג בענווה אך יזהר להיות
תמיד בשמחה ולא יפול ח"ו לעצבות,
ויתחזק עצמו בהתחדשות כבריה חדשה

או יאמר וידבר ד' אל משה במדבר סיני
כו' (א א).

נראה דהתורה מלמדת לאדם שיתנהג עצמו, כי להיות שהתורה ניתנה בסיני למען ילמד אדם להיות תמיד מוכנע גדול ונבזה בעיניו כדרך שעשה השם יתברך ברוך הוא שמאס בהרים הגבוהים ובחר בהר סיני הנמוך מכולם, וזהו במדבר סיני. רק לזה צריך האדם שלא יתעצב, מחמת גודל הכנעה יפול בעצבות, וזה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך, לכן הזהירה תורה עליו שיראה להיות תמיד בשמחה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות. וזהו באהל מועד, פירוש שיכניס עצמו לאהלו של מועד, הוא לשון שמחה, כי מועד היא לשון יום טוב.

באחד לחדש השני, פירוש ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי